

ROERKERKNIEUWS IN DE PAASTIJD

editie 154 (6 mei 2023) – www.roerkerken.nl

inleiding

Zoals in de vorige Nieuwsbrief al aangekondigd ondernemen wij op woensdagmiddag 17 mei a.s. weer de jaarlijkse fietsbedevaart naar het Birgeler Pützchen (vertrek 13.30 uur vanaf de St. Andreaskerk te Melick). Birgelen behoort naast St. Odiliënberg tot een van de oudste christelijke centra in onze streken. De helaas afgebroken Bergkerk aldaar (in 1827 werd in het dorp zelf een nieuwe parochiekerk gebouwd) gold als “eine der älteste Taufkirchen am Unterlaufe der Rur” (Heinrichs). Het ontstaan van deze kerk (en van de parochie Birgelen) wordt omstreeks 750 gedateerd. De kerk stond op de huidige ‘Friedhofsberg’, op een plaats die voorheen als heidense cultusplaats diende. Vanuit de verre omgeving (Erkelenz, Leuth, Herongen, Dülken en Venlo) liepen talrijke ‘kerkepaden’ naar Birgelen. Het oorspronkelijke (waarschijnlijk houten) doopkerkje zou door de H. Willibrord zijn gesticht en aan de H. Lambertus toegewijd. De Birgeler Bergkerk, zoals die op oude prenten is te zien, werd aan het begin van de dertiende eeuw gebouwd. Het betrof een pijlerbasiliek met een vlak plafond en een rechthoekig koor, terwijl later aan de westzijde een kleine toren werd vast gebouwd, met vensterpartijen die door een pilaartje in tweeën waren gedeeld. Vanwege haar respectabele ouderdom en haar bijzondere betekenis werden de dekens van het dekenaat Wassenberg (waartoe indertijd ook de parochies Melick en Herkenbosch behoorden) tot aan de Franse tijd (1794) in de Birgeler Bergkerk gekozen en geïnstalleerd. Vanuit Wassenberg (waar in 1118 een aan de H. Georg toegewijde kapittelkerk was gesticht) leidde de weg naar de Birgeler Bergkerk langs zeven voetvallen waarvan er nog maar twee bewaard zijn gebleven. Op de plaats van de eeuwenoude Bergkerk staat thans de vm. grafkapel van de familie Von Leykam die in 1872 gereed kwam en thans in gebruik is als ‘Friedhofskapelle’ van de Birgeler St. Lambertusparochie (bron: stmarien-wassenberg.de). Ook de (vlak over de grens bij Posterholt gelegen) St. Janskluis in Haaren zou zo’n oude heidense cultusplaats zijn geweest die in de vroege Middeleeuwen tot doopplaats van het klooster van St. Odiliënberg werd. In ieder geval ligt ze vlak bij de Romeinse en Merovingische grafvelden die op de Varst werden aangetroffen en ook niet ver van de oude ‘secundaire’ Romeinse heerbaan van Gulik naar de (Romeinse) villa van Maasbracht en mogelijk zelfs tot Heel (‘Catualium’). Zeker is dat er vanouds nauwe banden tussen deze kapel en het klooster van Berg hebben bestaan, evenals met het in de buurt ervan gelegen Gelderse leengoed ‘Kitscher Hof’ (Kirenz). In de veertiende eeuw trok de ‘capella St. Johannis Baptistae in Kerensen’ al zoveel pelgrims, dat men er een aflat van 40 dagen kon verdienen (1328). In de kapel en haar onmiddellijke omgeving zijn ook middeleeuwse graven gevonden (‘Basiliëboek’ van Jaak Slangen [2016] blz. 39). Op de Kitscherhof liggen ook de ‘roots’ van de Posterse kapelaan Willem Hendrik Hons waarover Jeu Veelen schrijft in zijn jubileumboek ‘200 jaar St. Mathiasparochie Posterholt’ uit 2003 (blz.102). Zijn vader Frans Joseph Hons (1736-1798) was er namelijk geboren en getogen. Deze was later pachter op (en later zelfs eigenaar van) kasteelhoeve Overbach (parochie Barmen) waar de (latere) Posterse kapelaan Hons in 1763 werd geboren. Hij was aanvankelijk Franciscaan maar kwam na sluiting van de kloosters in de Franse tijd op straat te staan. Dat jaar werd hij door een provisorisch kerkbestuur tot pastoor van Sittard aangesteld, een benoeming die op 13 mei 1803 (na het Concordaat dat Napoleon met de paus sloot) officieel werd bekrachtigd. Op 22 juni daaropvolgend werd hij in Aken als kantonpastoor van Sittard beëdigd (‘Sittard – Historie en

gestalte' [1971] blz. 406). In 1819 volgde zijn benoeming tot kapelaan (!) in Posterholt. Hoe dat zo kwam, dat hij van pastoor van Sittard tot kapelaan in Posterholt 'degradeerde', vonden we in een artikel van Guus Janssen over 'de Akense bisschop Berdolet en het kanton Sittard' (Historisch jaarboek voor het Land van Zwentibold 31 [2010] blz.53-67) ...

Euregionale pelgrimstocht van Drielandenpunt naar Aken

Net als Maastricht en Susteren kent ook Aken een Heiligdomsvaart. Deze vindt dit jaar plaats van 9 tot en met 19 juni a.s. (zie Roerkerknieuws 147). Op de tweede dag van de Heiligdomsvaart – zaterdag 10 juni – is er een Euregionale pelgrimstocht vanaf het Drielandenpunt in Vaals. De wandeltocht van ongeveer 6 kilometer start om 8.00 uur vanaf het Drielandenpunt in Vaals; onderweg zijn er enkele korte bezinningsmomenten. Om 9.45 uur kunnen op de St. Jakobsplatz in Aken belangstellenden aansluiten, voor wie de hele route te lang is. Om 11.00 uur op de Katschhof is er de traditionele openluchtmis met de andere deelnemers aan de Heiligdomsvaart. Na de viering is er gelegenheid om de Dom te bezoeken en de relieken te vereren. Daarna kan iedereen op eigen gelegenheid lunchen. 's Middags is er om 15.00 uur is er een korte gebedsdienst met slotzegen in het klooster van de zusters Franziskanerinnen aan de Elisabethstraße. Voor meer informatie en aanmelding: www.bisdome-roermond.nl/aken.

De gebrandschilderde ramen van de Herkenboscher St. Sebastianuskerk (II)

De raampjes achter het Maria-altaar die de geheimen van de rozenkrans uitbeelden (gegroepeerd rond de Mariaanse titels 'Ivoren Toren, Toren van David, Morgenster en Deur des Hemels' uit de Lauretaanse litanie en 'O.L. van Zeven Smarten'), werden ontworpen door Jos ten Horn (1895-1956) en uitgevoerd door het nog altijd bestaande (in 1932 gestichte) glasatelier van Gerard Mesterom (1875-1960) in Bunde dat later door zijn zonen Henri (1903-1978) en Gerard junior (1907-1988) werd overgenomen. Hij ontwierp niet alleen zelf glas-in-loodramen maar verzorgde ook voor andere kunstenaars de uitvoering. Ook voor de reeds genoemde kunstenaar Jos ten Horn, sinds 1950 hoogleraar aan de Jan van Eyck-Academie in Maastricht voerde hij vele opdrachten uit. Laatstgenoemde had een atelier in Arnhem dat hij echter ten gevolge van de slag om Arnhem kwijtraakte, waarna hij zich in Utrecht vestigde, waar hij (vroegtijdig) kwam te overlijden. De raampjes werden geschonken door Dr. Hubert-Biermans-Lapôte. De ramen in de absis van de doopkapel (thans dagkapel), die de paradijsstromen uitbeelden (Pison, Gichon, Tigris en Eufraat [Gen.2, 10-14]), werden geschonken door de kinderen van de meisjesschool, op dat van de Tigris na, dat door Jan Hilkens (1899-1985) werd geschonken. Hilkens sinds 1929 gehuwd met Anna Lenders (1904-1999) was pachter op hoeve Milling in Melick en later op de Hammerhof. De ramen op en onder het oksaal werden ontworpen door de reeds (in Roerkerknieuws 153) genoemde Roermondse kunstenaar Frans Cox (1917-1997) die zijn opleiding kreeg aan de Stadsacademie voor Beeldende Kunst in Maastricht en de middelbare Technische school in Heerlen. Het glazeniersvak leerde hij bij atelier van Jean den Rooijen (1866-1939) in Roermond, dat later door zijn weduwe werd overgenomen en die ook tekende voor de uitvoering van Cox' ramen in de kerk van Herkenbosch. Frans Cox ontwierp ook het beeld van de Goede Herder voor het oorlogsmonument op het kerkhof van Montfort (1949). De ramen op en onder het oksaal werden geschonken door:

St. Jozef en St. Barbara: RK mijnwerkers

H. Agnes (?): (waarschijnlijk) Maria Claessen (1904-1990), dochter van Andreas Claessen (1875-1949) en Maria Beckers (1876-1963) van het Witte Paard, zus van Petronella Claessen

die samen met haar man Frans Engelen het St. Agnesraam in het koor doneerde en later naar Canada emigreerde.

Theresia: Mathilde Raab-Oechsner (1868-1956), weduwe van Hugo Raab (1860-1939), directeur van 'eerste Nederlandsche Muskus- en Reukwarenindustrie', sinds 1926 omgedoopt tot Limburgse Spiritus Industrie ('Lispin').

David: toneelclub Erica (al in 1921 actief)

St. Cecilia: het kerkelijk zangkoor

het grote rosetraam met kerstvoorstelling aan de voorzijde van de kerk: de reeds genoemde dr. Hubert Biermans, gehuwd met Berthe Lapôtre.

In het hoofdportaal van de kerk bevinden zich nog twee kleine raampjes, het een met een afbeelding van de H. Augustinus en het ander met een afbeelding van de H. Hubertus, terwijl in het zijportaal (dat van de dagkapel) zich nog een raampje met een afbeelding van de H. Henricus bevindt. Ze dateren uit 1950 en zijn van de hand Theo Lubbers (1921-2013), een Nederlandse glazenier die na de oorlog naar Canada emigreerde en in Ottawa een atelier was begonnen. Dat hij voor de kerk van Herkenbosch ramen ontwierp zal waarschijnlijk te danken zijn aan voornoemde dr. Hubert Biermans, die ook Canadees staatsburger was. Die bijzondere band tussen Herkenbosch en Canada staat ook op de banderol van sacristiebel uit 1949: "Canada – Herkenbosch – Nederland".

wordt vervolgd

Personalia

Op zaterdag 29 april j.l. hielden we in de St. Matthiaskerk van Posterholt de uitvaartdienst voor **Hubertus Hendrikus Jacobus (Broer) van Birgelen (1938-2023)**. Als oudste van vier kinderen geboren en getogen in Posterholt (hoeve 'Veldzicht') begon hij na zijn huwelijk met Bep Engelen (1939-1992) uit Herkenbosch begin 1968 op de Zwarte Berg een boerderij annex loonbedrijf. Het was hard aanpoten maar mede dankzij de hulp van Bep viel er een goede boterham te verdienen voor het gezin dat inmiddels met drie zonen was uitgebreid: Jack, Erik en Leon. Er braken echter moeilijke tijden aan toen Bep ernstig ziek werd. Hoewel het er aanvankelijk op leek dat ze de ziekte zou overwinnen, bleek toch al gauw dat er geen kruid tegen gewassen was en zo kwam ze begin 1992 op 52-jarige leeftijd te overlijden. Ondanks alle zeilen die bijgezet dienden te worden, moest Broer uiteindelijk toch zijn koeien van de hand doen. Niet lang daarna nam zoon Jack het bedrijf over en verhuisde Broer, die inmiddels zijn huidige partner Gonny Goesen had leren kennen, naar een huurhuis aan de Bernhardlaan in St. Odiliënberg. In 2001 verhuisden ze naar een eigen woning aan de Heerbaan in Posterholt, van waar uit Broer iedere dag naar de Zwarte Berg toog om daar hand- en spandiensten te verrichten. Alleen de zondagmiddag was voor Gonny gereserveerd en gingen ze samen wat toeren, het liefst door het Mergelland. Broer was een echt mensensmens en genoot van het contact met zijn medemensen. Hij was oprecht geïnteresseerd in ieders achtergrond en had niet lang nodig om iemand juist te kunnen inschatten. Hij had een weloverwogen mening en als er over een te nemen beslissing ook maar enigszins getwijfeld werd dan ging het niet door. Sinds hij twee jaar geleden na een kleine chirurgische ingreep en de daarmee gepaard gaande complicaties een maand in het ziekenhuis had geleden en daarna nog een maand voor revalidatie op de Bosscherhof had moeten verblijven, begon zijn gezondheid toch hard achteruit te gaan. Er moest steeds meer thuiszorg aan te pas komen. Een longontsteking luidde onlangs het einde van zijn leven in, het einde dat zich op zaterdag 22 april j.l. aandiende, nadat hij enkele dagen eerder de ziekenzalving had ontvangen. Na de uitvaartmis legden we hem bij Bep op begraafplaats Ter Borgh te rusten.

Op donderdagmiddag 4 mei j.l. deden we vanuit de Berger basiliek **Jan Hendrik Joseph Marie (Jan) Meuwissen (1931-2023)** uit Veldhoven uitgeleide. Geboren op Hoosden en getogen op de Meihof in St. Odiliënberg, in het grote gezin van dokter Jozef Meuwissen (1894-1940) die begin 1940 op zo'n tragische wijze op de Rothenbach om het leven kwam. Zijn weduwe Johanna Godschalkx (1897-1990) verhuisde later met haar negen kinderen naar de Munsterstraat in Roermond, van waar uit ze aan het einde van de oorlog als gezin ook nog de evacuatie naar Friesland moesten meemaken. Tijdens de beschieting van de trein vielen er ook in het gezin de nodige gewonden, zodat ze verspreid raakten. Gelukkig zouden ze elkaar na de oorlog weer hervinden. Na zijn studie medicijnen in Nijmegen trouwde Jan in 1960 met Riet van Tuijn (1933-2020). Vier jaar was hij als arts in Ghana werkzaam, waar ook hun eerste twee dochters werd geboren; weer terug in Nijmegen zouden er nog twee dochters volgen. In het Eindhovense St. Jozefziekenhuis ging hij als gynaecoloog aan de slag, waar hij de gynaecologie-afdeling van de grond af aan opbouwde. Maar ook landelijk zou hij als gynaecoloog zijn sporen verdienen en een belangrijke bijdrage leveren aan het eeuwfeest van de gynaecologie in Nederland (1987). Ongeveer tezelfdertijd liep zijn huwelijk stuk en hertrouwde hij in 1989 met Gemma Hoelen. Nadat hij in 1996 met pensioen was gegaan sloeg hij aan het schrijven, en dook hij o.a. in zijn eigen familiegeschiedenis ('Kroniek van de Munsterstraat'). Hij genoot intens van de contacten met zijn kinderen en kleinkinderen en bleef tot op hoge leeftijd interesse tonen in alles wat er om hem heen gebeurde. Hij zat ook nog vol toekomstplannen toen problemen met zijn hart hem noopten zich aan een zware operatie te onderwerpen. Daar had hij zich ook helemaal op ingesteld, maar toen men onlangs oordeelde dat hij toch maar beter van die operatie af kon zien, wist hij dat niet alleen te accepteren maar kon hij op donderdag 27 april j.l. ook kalm en vredig van ons heengegaan. Na de uitvaartmis volgde in stilte de crematie in Roermond.

Wit U ons financieel ondersteunen? Bij voorbaat dank!

Herkenbosch: NL 52 RABO 0121 402 088 t.n.v. kerkbestuur St. Sebastianus

Melick: NL 40 RABO 0133 000 400 t.n.v. kerkbestuur St. Andreas

Montfort: NL 39 RABO 0134 704 126 t.n.v. kerkbestuur H. Catharina

St. Odiliënberg: NL 79 RABO 0138 1180 00 tnv kerkbestuur HH. Wiro, Plechelmus en Otgerus

Posterholt: NL 06 RABO 0142 301 760 t.n.v. kerkbestuur St. Matthias

Vlodrop: NL 10 RABO 0154 600 512 t.n.v. kerkbestuur St. Martinus

Tot slot

Aan- en afmelding voor deze nieuwsbrief kan via: clustersecretariaat@roerkerken.nl

Jos. L'Ortye (Posterholt), pastoor, tel. 40 12 21 - pastoor@roerkerken.nl

Paul Hamans (St. Odiliënberg), assistent, tel. 527 825 - p.hamans@roerkerken.nl

Gerard Sars (St. Odiliënberg), diaken, tel. 537 765 - g.sars@roerkerken.nl

Rim Mom (Montfort), diaken, tel. 542 154 - r.mom@roerkerken.nl

Bert Venner (Roermond), diaken, tel. 320 215 - b.venner@roerkerken.nl

Lian Overbeeke (Posterholt), catechiste, tel. 06 – 526 20 245 - l.overbeeke@roerkerken.nl

Parochiebureau Herkenbosch (Anja Wagemans), tel. 520 672 - sebastianus@roerkerken.nl

Parochiebureau Melick (Marie-Anne Geraedts), tel. 537 965 - andreas@roerkerken.nl

Parochiebureau Montfort, tel. 543 127 - catharina@roerkerken.nl

Parochiebureau St. Odiliënberg (Marlou Roeleveld), tel. 531 384 - otgerus@roerkerken.nl

Parochiebureau Posterholt (Lilian Peters), tel. 400 275 - matthias@roerkerken.nl

Parochiebureau Vlodrop (Marjon van der Beek), tel. 401 207 - martinus@roerkerken.nl